

Na temelju članka 4.8. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02 i 13/03), čl. 7. i 18. Pravilnika o tarifnom postupku ("Službeni glasnik BiH", broj 44/05) i čl. 3. i 7. Odluke o načinu utvrđivanja privremenih tarifa za prijenos električne energije i rad Neovisnog operatera sustava ("Službeni glasnik BiH", broj 44/05), rješavajući po zahtjevu "Elektroprijenos Bosne i Hercegovine" a.d. Banja Luka, broj: 9/05-EP BiH/05 od 21. listopada 2005. godine, Državna regulatorna komisija za električnu energiju, na sjednici 31. siječnja 2006. godine, donijela je

ODLUKU

1. Kompaniji za prijenos električne energije u BiH ("Elektroprijenos Bosne i Hercegovine" a.d. Banja Luka) za 2006. godinu određuje se potrebni prihod na godišnjoj razini u iznosu od 123.610.120 KM i utvrđuje početna privremena tarifa za usluge prijenosa električne energije u iznosu od 1,087 pf/kWh.
2. Kompanija za prijenos električne energije u BiH primjenjuje ovom odlukom utvrđenu tarifu od dana upisa u Registar pravnih osoba Bosne i Hercegovine.

U razdoblju do usvajanja konačnih tarifa za krajnje kupce koje donose Regulatorna komisija za električnu energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) i Regulatorna komisija za električnu energiju Republike Srpske (RSERK), Državna komisija će sa FERK-om i RSERK-om harmonizirati pristup u priznavanju troškova koji najznačajnije utječu na formiranje ukupnog potrebnog prihoda reguliranih kompanija. Nakon toga Državna komisija će, ukoliko ocijeni opravdanim, izvršiti korekciju i donijeti konačnu odluku o tarifi za usluge prijenosa električne energije u 2006. godini.

3. Regulatorna komisija za električnu energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorna komisija za električnu energiju Republike Srpske, te mjerodavno tijelo Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, koriste tarifu iz prethodne točke prilikom određivanja tarifa za krajnje kupce, prema strukturi tarifnih elemenata, tarifnih stavova i kategorijama potrošnje.
4. Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i bit će objavljena u "Službenom glasniku BiH" i službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Odluka sa obrazloženjem dostavit će se podnositelju zahtjeva i umješačima u tarifnom postupku i objaviti na web stranici DERK-a u roku od 15 dana od dana donošenja.

Obrazloženje

Prijenos električne energije, kao jedna od djelatnosti u elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine, obavljao se u okviru tri postojeća elektroprivredna poduzeća. Uspostava Kompanije za prijenos električne energije u BiH omogućena je donošenjem *Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH* ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02 i 13/03) i *Zakona o utemeljenju Kompanije za prijenos električne energije u BiH* ("Službeni glasnik BiH", broj 35/04). "Elektroprijenos BiH" (u daljnjem tekstu: Kompanija) će se, prema članku 14. Zakona o utemeljenju Kompanije za prijenos električne energije u BiH, financirati iz ostvarenih prihoda po osnovu tarifa za prijenos i iz drugih izvora, kao što su naknade za mrežni priključak koje odobrava Državna regulatorna komisija za električnu energiju (u daljnjem tekstu: DERK).

Kompanija je vlasnik privremene licence za obavljanje djelatnosti prijenosa električne energije, u skladu sa odlukom DERK-a broj: 05-28-247-14/05 od 28. prosinca 2005. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 2/06)

Shodno članku 46. istog Zakona o utemeljenju Kompanije za prijenos električne energije u BiH Kompanija podnosi DERK-u zahtjev za odobrenje početnih tarifa a DERK ima obvezu utvrditi privremene tarife u roku od 60 dana od dana podnošenja zahtjeva. Odluka može uključivati uvjete za buduća podešavanja tarife.

Privremena tarifa za rad Kompanije je prema članku 4. Odluke o načinu utvrđivanja privremenih tarifa za prijenos električne energije i rad Neovisnog operatera sustava ("Službeni glasnik BiH", broj 44/05) namijenjena za pokrivanje troškova poslovanja u razdoblju do donošenja tarifa za rad Kompanije na osnovu Metodologije za izradbu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatera sustava i pomoćne usluge ("Službeni glasnik BiH", broj 46/05, – u daljnjem tekstu: Tarifna metodologija).

Privremene tarife se shodno članku 7. iste odluke utvrđuju na osnovu troškova za obavljanje regulirane djelatnosti i fizičkog opsega usluga u okviru regulirane djelatnosti. Troškovi za obavljanje regulirane djelatnosti i fizički opseg usluga koji pruža regulirana kompanija utvrđuju se na osnovu podataka sadržanih u zahtjevu za odobrenje privremene tarife. Kod utvrđivanja privremenih tarifa DERK može koristiti i dodatne podatke za koje smatra da su potrebni.

Kompanija je podnijela zahtjev za odobrenje privremene tarife pod brojem: 9/05-EP BiH/05 od 21. listopada 2005. godine (zaprimljen u DERK-u pod brojem: 04-28-248/05 dana 2. studenoga 2005. godine). U izvjesnosti da će vrlo brzo uslijediti formalna registracija Kompanije i dobijanje licence za obavljanje prijenosne djelatnosti, u skladu sa navodima gđe. Celie Whitaker, kao Neovisnog člana Upravnog odbora Kompanije (pismo broj: 05/09-05 od 29. listopada 2005. godine), DERK je pokrenuo tarifni postupak.

Zahtjev Kompanije navodi slijedeće troškove i rashode za 2006. godinu: troškovi materijala u iznosu 6.075.640 KM, troškovi usluga 5.494.439 KM, troškovi radne snage 45.127.230 KM, amortizacija 71.760.923 KM, troškovi kamata 10.753.611 KM, rashodi od financiranja 1.537.597 KM, ostali troškovi 3.163.304 KM, troškovi pogona i održavanja – nekontrolirani 2.415.146 KM, ostali i izvanredni rashodi 1.108.650 KM, izdaci za regulatornu naknadu 1.280.000 KM, troškovi rezerviranja 14.141.540 KM, što čini ukupno potrebni godišnji prihod od 162.858.080 KM.

Zahtjev Kompanije navodi da iskazani podaci predstavljaju konsolidirane podatke tri elektroprijenosna poduzeća: Elektroprijenos Sarajevo, Elektroprijenos Mostar i Elektroprenos Banja Luka, konsolidirane na osnovu prethodno usuglašenog metoda na više sastanaka Tima za uspostavu Kompanije i podskupine Tima za gospodarska pitanja održanih 4. rujna 2005. godine u Sarajevu, 8. rujna 2005. godine u Mostaru i 11. rujna 2005. godine u Banja Luci.

Zahtjev Kompanije sadrži posebne analize za svaki elektroprijenos u BiH - obrazložena pozicija Bilance stanja i Bilance uspjeha za 2004, 2005 i 2006. godinu.

Kompanija pojašnjava i: a) da su troškovi rada Direkcije Kompanije uključeni u troškovima sadašnja tri elektroprijenosa; b) da su troškovi investicija iz vlastitih sredstava jednaki troškovima raspoložive amortizacije Kompanije; c) da su troškovi rezervnih dijelova i materijala povećani za 17% kao i troškovi usluga za 7% zbog primjene poreza na dodanu vrijednost (PDV) od početka 2006. godine; d) da je u troškovima Kompanije kroz rezerviranja uključen dodatni trošak u iznosu od 14,2 mil. KM zbog primjene PDV-a od početka 2006. godine u odnosu na sadašnje rashode za poreze; e) da su troškovi kapitala predviđeni sa stopom 2,6585% što je minimalna stopa na oročena sredstva i da bi oni

minimalno trebali biti jednaki troškovima kamata na kreditna sredstva koja su korištena za rekonstrukciju elektroprijenosnih objekata u BiH.

U tarifnom postupku su razmatrana i dodatna pojašnjenja Kompanije data aktom broj: 30-EP BiH/05 od 23. studenoga 2005. godine, po zahtjevu DERK-a pod brojem: 04-28-248-10/05 od 15. studenoga 2005. godine. Kompanija navodi kao knjigovodstvenu vrijednost prenijetih osnovnih sredstava Elektroprenosa Banja Luka koja se preuzimaju od proizvodnih i distribucijskih dijelova, na dan 31.12.2004. godine, vrijednost od 122.903.524,22 KM a kao njihovu harmoniziranu procjenjenu vrijednost od 85.108.245,00 KM. Nabavna vrijednost osnovnog sredstva Elektroprijenosa Sarajevo (TS 35/10 KV Kalesija) je 1.174.341,95 KM na isti dan.

Porezi sa domaćeg tržišta, prema tumačenju Kompanije, predstavljaju poreze koje su elektroprivrede plaćale za prijenosnu djelatnost iz prihoda od prodaje električne energije na domaćem tržištu po stopi koja sada iznosi 10%. Kompanija procjenjuje povećanje svog ukupnog prihoda za tekuću godinu za 6.500.000 KM po osnovu pripadajućeg poreza na usluge za elektroprijenose na razini BiH (kao preračunati dio po osnovu pripadajućeg prihoda za poreze na domaćem tržištu, a u okviru internih odnosa u raspodjeli ukupnog prihoda sve tri elektroprivrede u BiH). Elektroprivrede u BiH plaćaju 10% poreza na fakturiranu električnu energiju domaćim kupcima u ime i za račun proizvodnje, prijenosa i distribucije do konca 2005. godine.

Kompanija je sumirala svoj zahtjev za odobrenje privremene tarife na iznos od 1,44 pf/kWh uz naznaku da ovaj iznos uključuje PDV i iznos tarife od 1,31 pf/kWh bez PDV-a.

Pri tome Kompanija napominje da je mrežarina utvrđena kao odnos potrebnog prihoda i energije koju preuzimaju kupci. Energija koju preuzimaju kupci sastoji se od 8.552.430.000 kWh energije koja se planira isporučiti prema distribucijskoj mreži i 2.809.100.000 kWh energije koja se planira isporučiti kupcima na prijenosnoj mreži, što ukupno iznosi 11.331.530.000 kWh. Podnositelj zahtjeva također navodi da se prema članku 15. Tarifne metodologije prijenosna mrežarina sastoji iz dvije sastavnice, jedne koja se odnosi na energiju i druge koja se odnosi na snagu i da je NOS BiH dužan da na osnovu odgovarajuće analize predloži odnos ove dvije sastavnice u prijenosnoj mrežarini, te pošto taj odnos nije utvrđen podnositelj usvaja da faktor k (odnos potrebnog prihoda sastavnice za energiju i ukupnog potrebnog prihoda) iznosi 1.

U skladu sa člankom 6. stavak 3. *Odluke o načinu utvrđivanja privremenih tarifa za prijenos električne energije i rad Neovisnog operatera sustava*, tarifni obrasci Kompanije kao reguliranog subjekta u osnutku, popunjeni su u opsegu u kojem je to bilo moguće. Dostavljeni podaci su izloženi na jasan način tako da su u smislu čl. 4. i 9. *Pravilnika o tarifnom postupku* ("Službeni glasnik BiH", broj 44/05), omogućavali njihovu potpunu identifikaciju i pružili dostatno informacija za donošenje konačne odluke.

Potpunost zahtjeva Kompanije je potvrđena aktom DERK-a broj: 04-28-248-8/05 od 10. studenoga 2005. godine, nakon što je prethodno 7. studenoga 2005. godine zatražena njegova nadopuna. Dodatna dokumenta su dostavljena uz podneske Kompanije broj: 24-EP BiH/05 od 9. studenoga 2005. godine i broj: 25-EP BiH/05 od 10. studenoga 2005. godine, te se u nastavku tarifnog postupka moglo pristupiti prosudbi svih podnijetih dokaza uz pridržaj prava DERK-a da traži dodatne podatke i informacije ako smatra da je to potrebno. Pravo DERK-a da zatraži dodatne informacije, korišteno je podnošenjem takvog zahtjeva Kompaniji pod brojem: 04-28-248-10/05 od 15. studenoga 2005. godine.

Zahtjev Kompanije je rješavan po skraćenom postupku, bez održavanja formalne rasprave. *Pravilnik o tarifnom postupku* je člankom 18. odredio da će se početne/privremene tarife

utvrditi na način određen posebnom odlukom DERK-a. Člankom 7. *Odluke o načinu utvrđivanja privremenih tarifa za prijenos električne energije i rad neovisnog operatera sustava* utvrđeno je da se odluka o privremenim tarifama donosi nakon provedene javne rasprave po skraćenom postupku.

Kako je skraćeni postupak iznimak u odnosu na postupke rasprava utvrđene *Pravilnikom o javnim raspravama* ("Službeni glasnik BiH", broj 38/05) DERK je bio obavezan osigurati jednako transparentan postupak kao i u svim drugim postupcima.

DERK je u smislu članka 78. *Pravilnika o javnim raspravama* prvo informirao Kompaniju o svojoj namjeri da provede skraćeni postupak aktom broj: 04-28-248-8/05 od 10. studenoga 2005. godine omogućujući joj razumnu prigodu za upućivanje komentara ili predstavljanje novih činjenica u svezi predmeta postupka. Također, u dnevnim novinama i na web stranici objavio je o tome Obavijest za javnost i istodobno Obavijest o održavanju opće rasprave u Tuzli 21. studenoga 2005. godine.

Stranka u postupku i zainteresirani članovi javnosti mogli su prigovoriti ovakvoj namjeri DERK-a. Nije bilo prigovora koji su osporavali namjeru DERK-a.

Mada u skraćenom postupku, bez vođenja formalne rasprave, DERK je radi transparentnosti postupka i zaštite interesa i onih osoba koje imaju drugačiji interes od Kompanije i na čije poslovanje ili život bi konačna odluka DERK-a mogla imati neposredan utjecaj, pozvao sve osobe zainteresirane za stjecanje statusa umješača da podnesu pisani zahtjev DERK-u do 18. sudenoga 2005. godine.

DERK je 18. studenoga 2005. godine dopustio sudjelovanje u postupku u svojstvu umješača kako bi saslušao svjedočenja o pozicijama i interesima slijedećih subjekata: JP "Elektroprivrede BiH" Sarajevo, (aktom DERK-a broj: 04-28-232-17/05), JP "Elektroprivrede Hrvatske zajednice Herceg Bosne", Mostar, (broj: 04-28-232-13/05), "Elektroprivrede" Republike Srpske Trebinje (broj: 04-28-232-15/05) i "Aluminija" Mostar (broj: 04-28-232-14/05).

Opća rasprava o podnijetom zahtjevu Kompanije za odobrenje privremenih tarifa održana je 21. studenoga 2005. godine u Tuzli. U općoj raspravi su sudjelovali ovlaštteni zastupnici Kompanije i zastupnici subjekata kojima je odobren status umješača. Nije zabilježena nazočnost ili očitovanje drugih osoba kao zainteresiranih članova javnosti ili bilo kojih drugih subjekata.

Pored komentara usmeno izloženih na općoj raspravi održanoj 21. studenoga 2005. godine, umješači su DERK-u dostavili i svoje pisane komentare. DERK osnovnu bit komentara razumije, rezimira i predstavlja slijedećim njihovim stavovima:

Enorman broj uposlenika Elektroprenosa Republike Srpske, raspoređen iz distribucije i proizvodnje u Kompaniju, imat će značajan utjecaj na tarifu prijenosa; *prenesena energija* se mora točno definirati, ista ne bi mogla biti manja od ukupno proizvedene energije na pragu elektrana i mora biti uvećana za nabavljene količine iz uvoza; i u 2006. godini bi trebalo nastaviti financiranje Kompanije na dosadašnji način a u jednom prijelaznom razdoblju funkcioniranja svih subjekata u elektroenergetskom sektoru postupno doći do "svjetske" cijene za krajnjeg kupca električne energije (JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne", Mostar, komentari pod brojem: I-5356/05 od 22. studenoga 2005. godine).

Predložene tarife za usluge prijenosa su previsoke (rast troškova u 2005. i 2006. godini u odnosu na 2004. godinu od 25-70%, rast troškova za plaće uposlenih (cca 200%), rast udjela plaća u ukupnim troškovima sa 24 na 30% nasuprot rasponu 8-12% u kojem se oni kreću u

razvijenim zemljama), umjesto čega treba potencirati povećanu efikasnost rada i uštede u troškovima poslovanja (“Aluminij” d.d. Mostar, komentari od 18. studenoga 2005. godine).

Procjena vrijednosti stalnih sredstava Kompanije na dan 31.12.2004. godine, urađena suprotno Međunarodnim računovodstvenim standardima, proizvela je znatno povećanje troškova amortizacije koje bi trebalo odobravati u srazmjeri sa korištenjem kapaciteta; neosnovana je primjena principa izjednačavanja plaća Kompanije sa plaćama u Elektroprijenosu Mostar; neophodno je utvrditi normative troškova a do usuglašavanja spornih pitanja u 2006. godini svaka elektroprivreda bi trebala financirati svoj dio troškova i to do razine koja važi za djelatnost proizvodnje i distribucije. (JP “Elektroprivreda BiH”, Sarajevo, komentari pod brojem: 03-16680/05 od 22. studenoga 2005. godine)

DERK do zaključenja javne rasprave 25. studenoga 2005. godine nije primio niti jedan novi komentar.

Razmatranje zahtjeva za tarife kroz postupak odobravanja tarifa u najvećoj mogućoj mjeri mora ispoštovati osnovna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, jednakopravne, utemeljene na objektivnim kriterijima, zasnovane na opravdanim troškovima i određene na transparentan način. Podnositelj zahtjeva za odobrenje tarifa dužan je dokazati da predložena tarifa ispunjava zahtjeve iz zakona BiH i pravila i propisa DERK-a.

Izvješće voditelja postupka (u daljnjem tekstu: konačno izvješće) opisuje tijek postupka, ponuđene dokaze i utvrđene činjenice, relevantne pravne odredbe i preporuku članovima Komisije (u daljnjem tekstu: Komisija).

Analiza troškova i prihoda, izložena u konačnom izvješću potvrđuje, odbija ili prilagođava pojedinačne stavke, veličine ili metode korištene za pripremu prijedloga privremene tarife, u skladu sa diskrecijskim pravima DERK-a u tarifnom postupku.

Konačno izvješće dostavljeno je stranki u postupku aktom DERK-a, broj 04-28-248-16/05 od 15. prosinca 2005. godine, te trećim zainteresiranim osobama koje su dokazale izravan interes da sudjeluju u tarifnom postupku i kojima je takav status pravovaljano priznat od DERK-a.

Kompanija je optimizirala svoj zahtjev za odobrenje potrebnog godišnjeg prihoda na iznos od 150.540.715 KM (umjesto konačnim izvješćem predloženih 123.610.120 KM) odnosno zahtjev za odobrenje privremene tarife na iznos od 1,324 pf/kWh (umjesto 1,087 pf/kWh) za prijenos 11.370.736,2 MWh električne energije. Ovo će biti razmatrano u daljnjem tekstu ove odluke u dijelu u kojem Komisija izlaže svoja konačna stajališta.

Komisija na ovom mjestu konstatira da uočenu nepodudarnost između raznolikih izvora podataka o ukupno isporučenoj električnoj energiji, prevazilazi priklanjanjem podacima s kojim operira *Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini* izvodeći kalkulacije svih tarifa na bazi 11.370.736.200 kWh.

U komentarima na konačno izvješće JP “Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne”, Mostar insistira na podjeli Kompaniji dodijeljenog prihoda sa ukupno proizvedenom električnom energijom u Bosni i Hercegovini, bez obzira bila namijenjena zadovoljenju potreba potrošača u BiH ili za izvoz, te njenim uvećanjem za energiju uvezenu iz inozemstva potrebnu za podmirivanje kupaca u zemlji.

“Aluminij” d.d. Mostar još jednom naglašava neumjerenost u porastu svih troškova i pledira za učinkovitost u radu, bolje korištenje kapaciteta, postupno uvođenje međunarodnih standarda u tarifnom postupku, postupnost u formiranju ciljane cijene električne energije za krajnjeg kupca kroz jedno prijelazno razdoblje, korištenje diskrecijskih prava DERK-a u tarifnom postupku u smislu članka 7. Pravilnika o tarifnom postupku.

Konačno izvješće je trebalo da pruži razumnu osnovu Komisiji da na predloženim podacima, argumentima i pojašnjenjima, te komentarima Kompanije (broj: 42-EP-BiH/05 od 21. prosinca 2005. godine) i naprijed sažetim komentarima zainteresiranih osoba JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne", d.d. Mostar (komentari pod brojem: I-6262/05 od 20. prosinca 2005. godine) i "Aluminij" d.d. Mostar (komentari pod brojevima 13544/05 od 16. prosinca 2005. godine i 13677/05 od 20. prosinca 2005. godine), datim na prijedlog ovog izvješća, nakon što ih s pozornošću razmotri i procjeni, donese svoju konačnu odluku o podnijetom zahtjevu.

Komisija, dakle, mora usmjeriti svoja razmatranja na sve elemente u troškovnoj strukturi koje je isticao podnositelj zahtjeva, analizu troškova i prihoda izloženu u konačnom izvješću kao i komentare podnositelja zahtjeva i umješača podnošenih u tijeku cijelog postupka, te cjelovitom opservacijom odlučiti o podnijetom zahtjevu. Slijedom takve obveze, Komisija izlaže slijedaća svoja stajališta:

Po osnovu *troškova materijala* Kompanija potražuje 6.075.640 KM opravdavajući ovaj iznos nastalim promjenama u opsegu i strukturi njene imovine i obveza, povećanjem cijena osnovnim materijalima, obvezama po osnovu plaćanja PDV-a.

Konačno izvješće registrira uočljiv naglasak Kompanije da obveze po osnovu PDV-a značajno povećavaju vrijednosti većem broju elemenata potrebnog prihoda. Na ovaj se naglasak konačno izvješće osvrće konstatacijom o neutralnosti poreza na dodanu vrijednost na financijske rezultate Kompanije, odnosno nepostojanju utjecaja PDV-a niti na prihodovnu niti na rashodovnu stranu bilance uspjeha Kompanije. Istog je uvjerenja i Komisija pa stoga zahtjevano troškove po osnovu materijala, koje u komentarima sama Kompanija reducira na iznos od 5.562.247 KM, priznaje i odobrava u iznosu procjenjenim konačnim izvješćem od konačnih 4.306.340 KM.

Naprijed izloženim razlozima Kompanija obrazlaže i zahtjevom procjenjeni iznos od 5.494.439 KM po osnovu *troškova usluga*. Na većim cijenama usluga u razdoblju 2006/2005/2004 statistički izraženih procentom od 13,4% i većim poreznim obvezama (za razliku plaćanja po osnovu ranije poreza na promet usluga a sada PDV-a) Kompanija temelji i svoje potraživanje iskazano u komentarima na konačno izvješće u iznosu od 4.685.522 KM. Komisija, pak, i u pitanju ovih troškova smatra primjenjivim svoje stajalište o neutralnosti poreza pa kao konačan iznos odobrava 3.860.926 KM.

Za *troškove radne snage* Kompanija potražuje 45.127.230 KM navodeći da su u planiranom broju od 1548 radnika uključena i 233 radnika koje je u procesu razgraničenja sredstava, obveza i uposlenih, Elektroprenos Banja Luka preuzeo od proizvodnih i distribucijskih poduzeća i koji zajedno sa objektima prelaze u Kompaniju, kao i da su u dostavljenim konsolidiranim podacima plaće i ostala davanja uposlenih u Elektroprenosu Banja Luka i Elektroprijenosu Sarajevo harmonizirane sa plaćama i ostalim davanjima uposlenih u Elektroprijenosu Mostar, zbog čega su operativni troškovi Kompanije povećani za 16% i ukupni troškovi (uključujući amortizaciju) za 3% (vidljivo iz izvedene kraće analize). Ustrajna da plaće za iste poslove i zanimanja izjednači na cijelom području BiH i zabrinuta da bi se odstupanje od ovog principa moglo negativno reflektirati na sam proces uspostave Kompanije, Kompanija se i u svojim konačnim komentarima ne zadovoljava iznosom manjim od 43.281.820 KM.

U pogledu ovih troškova Komisija podržava analizu i zapažanja u konačnom izvješću.

Iako se izjednačavanju plaća za ista radna mjesta kao principu nema šta zamjeriti, Komisija mora osporiti njihovo izjednačavanje na maksimalnoj razini i uvažavati situaciju u cijelom

elektroenergetskom sektoru, odnosno, djelatnostima proizvodnje i distribucije i razini troškova radne snage u okviru tih djelatnosti.

Kompanija kao jedan od subjekata u elektroenergetskom sektoru ne može u većoj mjeri odstupati u troškovima radne snage od ostalih subjekata. Uvidom u godišnja izvješća prijenosnih poduzeća za 2004. godinu, primjetno je da je u prijenosnoj djelatnosti u BiH uposlen najveći broj radnika nasuprot tendenciji smanjenja broja radnika u istim djelatnostima zemalja okruženja.

Stoga u konačnici, Komisija odmjerava da prihod od 35.200.000 KM predstavlja iznos koji omogućava dostatno pokriće troškova radne snage Kompanije i njihovo dovođenje na približno jednaku razinu. Komisija potvrđuje zapažanje iz konačnog izvješća o velikom broju uposlenih u Kompaniji u odnosu na prijenosne kompanije iz okruženja i o prijekoj potrebi da se u jednom tranzicijskom razdoblju, između ostalog, razvojem daljinskog upravljanja na objektima prijenosne mreže, značajnije smanje troškovi radne snage u prijenosnoj djelatnosti.

Trošak amortizacije, kao dominantno najveći trošak na koji Kompanija u poslovanju ne može utjecati, bio je posebnim predmetom pozornosti konačnog izvješća.

Komisija je razmatrala odstupanja u vrijednostima amortizacije u odnosu na vrijednost stalnih sredstava u 2004. godini, koje Kompanija obrazlaže razlikama u propisima o amortizaciji važećim na području Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Za 2005. i 2006. godinu zbirni iznos amortizacije reprezentira rezultate harmonizirane procjene stalnih sredstava, koju su sačinili zastupnici osnivača i neovisni inozemni procjenitelj. Ona je demonstrirala velike promjene u odnosu na baznu 2004. godinu u vrijednosti stalnih sredstava, kao i njihovom korisnom vijeku trajanja, pa samim time i promjeni potrebnih sredstava za njihovu amortizaciju.

Komisija je morala uvažiti da se u skraćenom tarifnom postupku objektivno nije mogla izraditi uporedna analiza (*benchmarking*) tretmana amortizacije. Primjena međunarodnih računovodstvenih standarda na prostoru Bosne i Hercegovine, uvjerenje je Komisije, otklonit će sadašnje različitosti u tretmanu stalne imovine i obračunu amortizacije.

Evidentno je da prijenosnu mrežu u BiH karakterizira značajna podopterećenost elemenata mreže, odnosno da višak prijenosnih kapaciteta uzrokuje značajno sudjelovanje amortizacije u ukupnim troškovima. Ova činjenica navodi jednog od umješaka u postupku da izloži ideju o obračunu amortizacije u ovisnosti od stupnja korištenja kapaciteta. Odnos opsega sredstava koja se koriste u djelatnosti (mrežnih kapaciteta) i fizičkog opsega usluga jeste pitanje vezano za amortizaciju. Ovo podstiče i obvezuje Komisiju da zadrži pozornost i istražuje ovu kategoriju rashoda i nakon donošenja ove odluke kako bi se oni mogli kvalitetno kvantificirati.

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, Komisija u ovom tarifnom postupku kao trošak amortizacije koji ulazi u kalkulaciju privremene tarife priznaje vrijednost u zahtjevanom iznosu od 71.760.923 KM.

U potreban prihod Kompanije odobravaju se *troškovi kamata* u iznosu od 10.338.275 KM, u skladu sa *Tarifnom metodologijom*, kao trošak duga u okviru prosječnih ponderiranih troškova kapitala WACC i u iznosu u kojem su potkrijepljeni prezentiranim otplatnim planovima Kompanije a ne u iznosu računski izvedenim u tabeli priloženoj uz zahtjev.

Rashodi od financiranja, značajno povećani u odnosu na 2004. godinu zbog dospijeća velikih kreditnih obveza Kompanije u narednom razdoblju, kao i raznolikih načina knjiženja kamata, bilo da su trošak ili rashod financiranja, priznaju se u traženom iznosu od 1.537.597 KM.

Za *ostale troškove* Kompanija je zatražila odobrenje iznosa od 3.163.304 KM koji iznos čine pozicije ostalih kontroliranih troškova u vrijednosti od 2.369.904 KM i ostalih troškova u vrijednosti od 793.400 KM. Navedeni troškovi, naknadno su pojašnjeni kao troškovi koji obuhvataju i troškove službenih putovanja, troškove prehrane na terenu, ugovore o djelu i poreze i doprinose na ove ugovore, poreze na usluge, troškove prijevoza, troškove ostalih naknada (vize, putarine, zeleni kartoni, itd.). Kako po svom karakteru uglavnom spadaju u troškove radne snage i ostale rashode, to su kao takvi razmatrani i odobravani unutar tih pozicija. Komentari Kompanije na konačno izvješće obrazlažu iste troškove obvezom osiguranja od rizika kompletne imovine Kompanije, međutim, konačno izvješće posve opravdano zamjera Kompaniji propust da svaku poziciju troškova analitički razloži kako bi se isti mogli identificirati i procijeniti njihovi točni iznosi za svaku predviđenu namjenu. Raznolikost u knjiženju i tumačenju pojedinih troškova i rashoda unutar pojedinih segmenata Kompanije, koju konačno izvješće konstatira, trebat će svakako otkloniti. Po osnovu ostalih troškova odobrava se 1.726.709 KM.

Na ime *troškova pogona i održavanja – nekontrolirani*, Kompanija je tarifnim zahtjevom prvotno potraživani iznos od 2.415.146 KM preinačila u iznos od 1.811.204 KM. Komisija nije preispitivala konkretne iznose pojedinih kategorija ovih troškova. Komisija, naime, smatra da navedene kategorije troškova nemaju karakter nekontroliranih troškova pogona i održavanja tj. troškova nastalih u izvanrednim situacijama, odnosno utjecajem više sile (požar, poplava, zemljotres itd.). Konačno izvješće ih pravilno interpretira i realocira a Komisija priznaje na drugim odgovarajućim troškovnim pozicijama (ostali troškovi, ostali rashodi, troškovi radne snage).

Ostali i izvanredni rashodi priznaju se Kompaniji u iznosu koji je i zatražen, dakle, u iznosu od 1.108.650 KM.

Shodno članku 25. *Metodologije za izradbu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatera sustava i pomoćne usluge*, podnositelju zahtjeva se kao opravdani trošak u potrebni prihod dodjeljuje i iznos po osnovu obveze plaćanja *regulatorne naknade* u visini propisanoj *Odlukom o utvrđivanju regulatorne naknade u 2006. godini* ("Službeni glasnik BiH", broj 2/06), odnosno 1.770.700 KM.

U pogledu *troškova rezerviranja* Kompanija iznosi svoja očekivanja da će PDV od 1. siječnja 2006. godine, predstavljati udar na likvidnost gospodarskih subjekata, pogotovo u prvoj godini njegove primjene, i izazvati problem likvidnosti ako se za redovita plaćanja izlaznih i ulaznih poreza po mjesečnim fakturama ne budu pravodobno usmjerila i na godišnjoj razini planirala dodatna financijska sredstva. Za ovu svrhu Kompanija u 2006. godini potražuje proračunati iznos od 14.141.540 KM.

Iako su moguće refleksije PDV-a na likvidnost Kompanije, konačno izvješće pravilno upozorava neprihvatljivost prijenosa njihovih konsekvenci na tarifnu kalkulaciju. Podupirući procjenu konačnog izvješća da su, uz početnu gotovinu od 4,2 mil. KM iskazanu u bilanci za 2005. godinu i uz urednu naplatu faktura, problemi likvidnosti premostivi i bez smetnji po njeno redovito poslovanje, Kompaniji se ne odobravaju troškovi rezerviranja u okviru potrebnog prihoda za poslovanje u 2006. godini. I ova odluka korespondira sa već donijetim zaključkom Komisije o neutralnosti poreza na dodanu vrijednost na prihode i rashode Kompanije i Komisija ga samo, i u ovom primjeru, dosljedno provodi.

Tarifni zahtjev Kompanije ne sadrži pregled planiranih investicija u 2006. godini, već samo navodi da su troškovi investicija iz vlastitih sredstava jednaki iznosu raspoložive amortizacije. Ovo znači da bi u investicije Kompanija mogla koristiti 51,6 mil. KM od

ukupno 71,8 mil. KM planiranih i ovom odlukom odobrenih sredstava amortizacije (otplata glavnice po kreditima u 2006. godini iznosi 20,2 mil. KM).

Kompanija se u komentarima na konačno izvješće suprotstavlja razmišljanjima jednog od umješaka da bi određivanje troškova amortizacije prijenosnih objekata srazmjerno iskorištenosti njihovih kapaciteta potvrdilo podopterećenost mrežnih kapaciteta i indiciralo (ne)utemeljenost investiranja u opsegu koji Kompanija predlaže. Kompanija, naime, opravdava planirani iznos amortizacije potrebama “preseljenja potrošnje” na druge lokalitete u odnosu na one prijeratne, neispunjenjem osnovnog kriterija *n-1* za veliki dio prijenosne mreže i neodložnom potrebom za rekonstrukcijom objekata. Čak šta više, Kompanija je ustvrdila da su investicije koje planira u 2006. godini značajno veće od iznosa raspoložive amortizacije.

Zakon o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH, u članku 4.8. točki 2.b. insistira na načelu da “cijene prvenstveno ovise o opravdanim troškovima rada, održavanja, zamjene, izgradnje i obnove objekata.”

Nadalje, *Tarifna metodologija* u članku 19. navodi da se “ulaganja u osnovna sredstva procjenjuju i priznaju u skladu sa ciljem održavanja potrebnog opsega i standardne kvalitete usluga u reguliranoj djelatnosti. Za utvrđivanje opravdanosti svakog pojedinog ulaganja u osnovna sredstva koje se obavlja u okviru regulirane djelatnosti DERK je u obvezi provjeriti opravdanost investicije sa aspekta poboljšanja kvalitete i sigurnosti opskrbe, a sve u skladu sa predviđenim rastom potrošnje i provjeriti usklađenost ulaganja sa postojećim razvojnim programima (planovima).”

S obzirom na ovom odlukom priznati trošak amortizacije i naprijed navedene referentne odredbe, Kompanija će raspolagati sa mogućim sredstvima za investiranje u vrijednosti od oko 51,6 mil. KM i morat će, prigodom svakog namjeravanog ulaganja, tražiti odobrenje DERK-a, uz podnošenje dokaza o opravdanosti svakog ulaganja. DERK će Kompaniji nametnuti obvezu da dostavi plan investicija za 2006. godinu sa obrazloženjem i utvrđenom dinamikom. Komisija će pratiti upozorenja o podopterećenosti prijenosne mreže, o kontinuiranom rastu udjela amortizacije u ukupnim troškovim poslovanja, o prekomjernom investiranju, kao faktorima koji mogu bitno utjecati na visinu prijenosne tarife.

Tarifa za uporabu prijenosnih kapaciteta prekograničnih vodova namijenjena je za pokrivanje troškova usklađenog rada operatora prijenosnog sustava zapadne Europe odnosno zemalja jugoistočne Europe (ETSO i SETSO) i upravljanja prijenosnom mrežom u dijelu koji se odnosi na prekogranične tokove (*članak 20. Tarifne metodologije*), kao mehanizam kompenzacije koji omogućava pokriće troškova na prijenosnoj mreži nastalih usljed nazočnosti prekograničnih tokova električne energije.

Respektirajući prognoze “Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini” (*dokument, 2006 Southeast Europe Inter TSO Compensation mechanism, pod brojem: 868/05 od 16. studenoga 2005. godine*), prema kojim bi se prihod BiH u 2006. godini po ovom osnovu mogao kretati između 2,5 i 4,9 mil. eura u 2006. godini, odnosno 4,26 mil. eura u jednoj kompromisnoj varijanti, konačno izvješće odmjerava iznos od 8.000.000 KM kao iznos koji bi se mogao uvrstiti u proračun potrebnog prihoda.

Kompanija i u ovom slučaju izvodi kalkulacije prema kojim i prihod od 8 mil. KM valja umanjiti za stopu PDV-a uz to smatrajući da je i sam prihod realnije procijeniti ne na 8 nego na 6 mil. KM, odnosno po odbitku poreza odobriti u iznosu od 5,12 mil. KM. S obzirom da je o utjecaju PDV-a na prihode i rashode Kompanije Komisija izrazila svoje stajalište u prethodnom dijelu ove odluke, Komisija ne nalazi za neophodno ove navode dalje razmatrati.

Shodno članku 16. *Tarifne metodologije* potrebni prihod za obavljanje regulirane djelatnosti umanjuje se za iznos ostalih prihoda koji se odnose na reguliranu djelatnost uključujući neto iznos (prihod minus rashod) ostvaren od prekogranične trgovine, a koji bi i po mišljenju Komisije mogao iznositi 8.000.000 KM.

Na osnovu svih izvedenih analiza zahtjevanih troškova i rashoda podnositelja zahtjeva, Državna regulatorna komisija za električnu energiju kao potrebni godišnji prihod Kompaniji za prijenos električne energije u BiH ("Elektroprijenos Bosne i Hercegovine" a.d. Banja Luka) u 2006. godini utvrđuje i odobrava ukupni iznos od 123.610.120 KM i *početnu privremenu tarifu* za usluge prijenosa električne energije, na osnovu ovako odobrenog potrebnog prihoda, u iznosu od 1,087 pf/kWh.

Tarifa određena u naprijed navedenom iznosu, po uvjerenju Komisije osigurava potrebni prihod za efikasno, sigurno i pouzdano poslovanje Kompanije, odnosno omogućava pokriće svih razumno nastalih troškova i rashoda u poslovanju.

U okvirima razumnog diskrecijskog prava Komisije da potvrdi reprezentativnost i opravdanost svih podnijetih podataka i tvrdnji, da procjeni stupanj vjerojatnoće ostvarenja svih prognoziranih troškova i rashoda, i u okvirima ovlasti DERK-a da do objektivizacije uvjeta za preciznije određivanje tarifa iste odobrava i u skladu sa konkretnim okolnostima u razdoblju podnošenja zahtjeva za odobrenje tarifa (članak 21. *Tarifne metodologije*), na osnovu sveobuhvatnog razmatranja svih dokaza istaknutih u zahtjevu, konačnom izvješću, komentarima podnositelja zahtjeva i zainteresiranih osoba (umješaka), Komisija donosi odluku kao u dispozitivu.

U skladu sa člankom 8. *Odluke o načinu utvrđivanja privremenih tarifa za prijenos električne energije i rad Neovisnog operatera sustava*, privremena tarifa se ima primjenjivati od dana određenog ovom odlukom pa do utvrđivanja tarifa primjenom *Metodologije za izradbu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatera sustava i pomoćne usluge*. DERK će kontinuirano pratiti efekte primjene privremenih tarifa zadržavajući pravo podešavanja tarifa kada ocijeni da je to potrebno.

Donoseći ovu odluku Komisija se osvrće na jedno pitanje koje po uvjerenju Komisije zaslužuje posebnu pozornost DERK-a, Regulatorne komisije za električnu energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske. Od neosporno ključnog značaja za sveobuhvatnost i kvalificiranost procjene potrebnog prihoda reguliranih kompanija je, čini se, da regulatorna tijela ujednače pristup u izboru, identifikaciji i vrednovanju svih onih troškova koji odlučujuće utječu na visinu potrebnog prihoda kompanija odnosno na visinu tarifa za obavljanje reguliranih djelatnosti. Komisija među takvim ističe troškove amortizacije i troškove radne snage. Obzervaciju zaslužuje i pitanje odgovarajućeg povrata na sredstva i razumnosti njihovih veličina.

Također, Komisija očekuje i podržava regulatore u Federaciji BiH i Republici Srpskoj, te mjerodavno tijelo Brčko Distrikta BiH da izvrše alokaciju prijenosne tarife njenim diferenciranim korištenjem prema strukturi tarifnih elemenata (obračunska snaga i aktivna energija), kategorijama potrošnje i tarifnim stavovima. Takve odluke bi trebale biti razumno sredstvo približavanja tarifa njihovim primarnim ciljevima da budu poticajne za regulirane subjekte i kupce, odnosno stabilnost odnosa na tržištu električne energije.

Na osnovama naprijed izloženih zapažanja Komisija namjerava koncentrirati svoje i animirati napore i aktivnosti drugih tijela u daljnjem razvijanju i produbljavanju razmatranja primjene metodologije za određivanje prijenosnih tarifa, te podešavanja njenih načela, principa i ciljeva.

Shodno članku 14. *Pravilnika o tarifnom postupku*, podnositelj zahtjeva kao regulirani subjekat ima obvezu osigurati pristup javnosti zvanično odobrenoј tarifi tako da ovom odlukom odobrena tarifa bude na raspolaganju javnosti u njegovom glavnom uredu tijekom radnih dana i objavljena na njegovoj web stranici.

U skladu sa člankom 9.2 *Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini*, protiv ove odluke može se pokrenuti postupak pred Sudom Bosne i Hercegovine podnošenjem tužbe u roku od 60 dana od dana objave ove odluke.

Broj: 04-28-248-29/05
31. siječnja 2006. godine
Tuzla

Predsjedatelj Komisije

Željko Topić